

Ko e Taimi Tatali ki he kau Nofo Fonua Tu'uta Fo'ou mai

We speak your language 📞 13 1202

2 year waiting period-intending residents – Tongan

'Oku fokotu'u 'e he sisitemi faka-social security 'i 'Aositelēlia ha 'founga malu'i' 'o e tauhi 'a e ma'u'anga pa'anga mo e ngaahi ngāue ma'ae kakai 'oku 'i ai 'enau 'u fiema'u mo 'ikai ke nau malava 'o tauhi kinautolu. 'Oku fakahoko 'e he Centrelink – ko e va'a fakafounga ia 'a e Pule'anga ki hono totongi atu mo fakahoko 'a e ngaahi ngāue – 'oku 'i ai 'a e ngaahi tokoni ma'ae kau malijly mei he ngāue, ma'a kinautolu 'oku 'ikai lava ke nau ngāue koe'uhi ko 'enau puke pea mo kinautolu 'oku ta'e ma'u ngāue pea 'oku nau kumi ngāue. 'Oku toe tokoni'i foki 'e he Centrelink 'a e ngaahi fāmili, kau ako pea mo e kakai 'oku nau fai 'a e ngaahi fatongia fakatauhi mo poupu'i kinautolu ko ia 'oku nau faingata'a'ia. 'I hono fakalūkufua, 'oku malava ke ma'u atu pe 'a e ngaahi vahe mo e ngaahi ngāue mei he Centrelink 'e he kakai 'oku nau nofo 'Aositelēlia pea 'oku nau sitiseni 'Aositelēlia pe nau ma'u ha visa nofo ta'efakangatangata. 'Oku ma'u atu 'a e vahe ki ha ni'ihi pe 'o e kau sitiseni Nu'u Sila 'oku nau ma'u 'a e visa malu'i makehe. 'E ala talaatu 'e he Centrelink pe 'oku ke kau ai.

Neongo 'oku tokoni'i 'e he Pule'anga 'Aositelēlia 'a e kakai 'oku 'ikai ke nau malava 'o tauhi kinautolu, kuo tu'utu'uni ke fakatatali 'a e ma'u vahe faka-social security 'a e kau nofo fonua fo'ou 'aki ha ta'u 'e ua (uike 'e 104). Ko e 'uhinga 'o e taimi tatali ko 'eni ke fakapapau'i te nau lava 'o tokanga'i pe kinautolu lolotonga 'o e taimi fuofua tu'uta mai pe ko hono tauhi 'e he'enau kau siponisā. Kapau 'oku ke fakakaukau teke hiki mai 'o nofo fonua 'I 'Aositelēlia, 'oku totonu keke fakapapau'i teke malava 'o tauhi koe 'i he 'uluaki ta'u 'e ua (uike 104) ho'o 'i 'Aositelēlia.

Ko e ngaahi vahe kuo uesia 'i he taimi tatali pe nofo fonua ta'u ua (uike 104) ko 'eni:

Newstart Allowance (Vahe Kamata Fo'ou): ma'ae kakai ta'e ma'u ngāue pea 'oku nau kumi ngāue.

Sickness Allowance (Vahe ma'ae kau Puke): ma'ae kakai 'oku fakataimi 'enau ta'elava ke ngāue koe'uhi ko e lavea pe puke 'i ha taimi nounou, pea 'oku 'i ai 'enau ngāue ke nau foki ki ai.

Youth Allowance (Vahe ma'ae To'utupu): ma'ae to'utupu 'oku nau kei ako, kumi ngāue pe 'oku nau puke fakataimi.

Parenting Allowance (Vahe ma'ae Tauhi Fānau): tokoni ki he mātu'a (kau ai 'a e mātu'a taautaha) 'oku nau tokanga'i 'enau fānau 'i 'api.

Carer Payment (Vahe ma'ae kau Tauhi): tokoni ki he kakai 'oku 'oku nau ngāue ma'u pe ki hono tauhi ha taha 'oku ne fiema'u ke siofi ia pe tokanga'i 'a hono sino koe'uhi ko ha puke lahi pe 'oku nau sino fasi.

Widow Allowance (Vahe ma'ae Uitou): tokoni ki he kau fafine motu'a ange 'a ia kuo nau fakauitou, vete pe māvae 'i he konga kimui 'o 'ene mo'ui pea 'oku 'ikai ke 'i ai ha'anau taukei ngāue ki mui ni mai.

Austudy Payment (Vahe Austudy): tokoni ki he fanau ako ta'u 25 pe lahi ange 'oku ma'ulalo 'ene ma'unga pa'anga ke hoko atu 'aki 'enau 'ako taimi kakato.

Mobility Allowance (Vahe ki hono Ave Holo): tokoni ki he ngaahi totongi makehe fekau'aki mo hono 'ave holo 'a e kakai sino fasi 'oku nau fai ha ngaahi ngaue ta'etotongi, ngaue totongi, ako ngāue, pe ha fakatahataha'i 'o e ngaahi me'a ko 'eni mo 'ikai

www.centrelink.gov.au

Australian Government

MCRM025.0512TON (page 1 of 2)

malava ke nau ngāue'aki ha me'alele hange ko e pasi, lelue ta'etokonia 'e ha taha.

Special Benefit (Penefiti Makehe): ko e vahe ke tokoni'i 'a e kakai 'oku nau faingata'a'ia mo 'ikai ke nau ala ma'u ha toe penefiti kehe.

Mahu'inga: 'E ala ma'u 'a e Special Benefit, 'e he kau nofo fonua tu'uta fo'ou mai 'o kapau te nau fepaki mo ha liliu ki he tu'unga 'o 'enua mo'ui 'oku 'ikai ke nau mapule'i pea kuo nau 'i he tu'unga faingata'a'ia fakapa'anga koe'uhi ko e liliu ko 'eni. Ko e fakatātā 'eni, 'oku 'ikai kau 'a e ta'e ma'u ngāue ko ha liliu 'o e tu'unga mo'ui pea 'ikai ko ha 'uhinga ia ke ma'u ai 'a e penefiti ko 'eni.

'Oku ala ma'u 'e he kau nofo fonua tu'uta fo'ou mai 'a e:

Family Tax Benefit (Penefiti Tukupau ma'ae Famili) mo e **Child Care Benefit** (Penefiti Tauhi Fānau): tokoni ki he fakamole 'o hono ohi hake 'a e Fānau 'o kau ai mo e totongi 'o hono tauhi e Fānau. 'E ala ma'u mo e Health Care Card (Kaati Tauhi 'o e Mo'ui).

'Oku 'i ai 'a e taimi 'oku 'ikai lau 'a e taimi tatali ta'u ua (uike 104) ko 'eni, 'o hangē ko e kau: kole hūfanga, kau sitiseni 'Aositelēlia mo honau famili mo e kakai na'a nau 'uluaki nofo 'Aositelēlia ha ta'u 'e ua (uike 104).

Ngaahi ngāue 'oku fakafou mei he Centrelink

'Oku lava ke lesisita 'a e kau nofo fonua tu'uta fo'ou mai 'i he Centrelink ke nau ma'u ha tokoni fekau'aki mo e:

- ngaahi lakanga ngāue 'oku 'atā;
- ma'u ai 'a e fakamo'oni taukei ngaue mei muli mo e ngaahi lesioni 'oku fekau'aki mo ia; pea
- mo e 'u lesioni tu'ukimu'a 'i he lea fakaPilitania ma'ae kakai 'oku nau ma'u taukei mei muli, mo ha 'u kalasi 'i he ngaahi lea kehe.

Fiema'u ha tokoni?

'Oku mahu'inga ke ke fetu'utaki ki he Centrelink 'i he vave taha kapau 'oku:

- ke fepaki mo ha faingata'a; pe
- liliu 'a e tu'unga ho'o mo'ui, 'o hangē, ko e 'i ai ha'o leka, mole ho'o ngāue pe ko ha'o puke.

Ka 'oku toe fiema'u ha fakamatala 'i he ngaahi lea kehe 'o 'ikai ko e lea faka Pilitania, tā ki he 13 1202* pe 'a'ahi ki he'emaui website ko e www.centrelink.gov.au

* Koe ngaahi telefoni ki he fika telefoni kotoa 'oku kamata'aki e "13" 'e lava ke fai ia meiha feitu'u pe 'i 'Aositelēlia 'i ha totongi 'oku 'ikai toe laka hake he totongi fakafeitu'u (koe ngaahi totongi foki 'oe telefoni 'e fakatatau pe ia ki he totongi 'oku 'oatu he'e potungau telefoni takitaha). Koe telefoni kotoa pe ki he ngaahi fika 'oku kamata'aki 'a e "1800" 'oku ta'etotongi ia. Koe ngaahi telefoni mei he ngaahi puha telefoni pea pehe ki he ngaahi telefoni mopaila 'e ala pe ke mamafaange e totongi.